

Abu Tolibning vafoti:

Abu Tolibning dardi ishga tushirilib, juda qisqa vaqt o'tmasidan vafot qildi. Abu Tolib nubuvvatning birinchi pog'onasida yurib Rajab oyida - qamaldan chiqqandan keyin sung olti oy utgach jon taslim qildi. Keyingi muarrixlar Abu Tolib Xadiya roziyallohu anxo vafotidan uch kun oldin Ramazon oyida vafot qilingan, deyiladi.

Imom Buxoriy Musayyibdan rivoyat kiladi: «Abu Tolib ulim tushagida yotganida Rasululloh solallohu alayhi va salomning uzuzuriga kirilar. Abu Tolibningning oldi Abu Jahl ham bor edi.

- Ey amaki, - dedilar Rasululloh solallohu alayhi va sallam - «La ilaha ilalloh», pul, ana shu kalimani Ollohning uzurida siz uchun xujjat kilaman.

- Ey Abu Tolib, - deyishdi Abu Jahl bilan Abdulloh ibn Abi Umayya - Abdul Muttolib dinidan yuz o'girasanmi ?!

Bu ikkisi tinmay gapiraverganidan key Abu Abu Tolibning oxirgi aytgan suzi «Abdul Muttolib dinida» deyildi.

- Modomi qaytarilmas ekman, siz uchun magfirat so'rayveraman, - dedilar Rasululloh solallohu alayhi va salom. Shundan qo'zg'atilgan oyatlar nozil bo'lib qoldi:

«Na Payg'ambar va na mo'minlar - agar mushriklar qarindoshlari bo'lishsa ham - ularning ikki tomonlama egaligi ekani aniq ko'rsatilgandir, lekin u mushriklar uchun magfrat surashlari joiz emasdir.» (Tavba-113).

« (Ey Muxammad sollallohu alayhi va sallam,) **anikki, Siz uzingiz suygan**

kishilarni hidoyat qilasiz, lekin Allox ozi xoxlagan kishilarni xidoyat kilur.» (Kasos - 56).

Abu Tolibning Rasululloh solallohu alayhi va salomni nechog'lik avaylab, nechog'lik ximoya qilgan haqiqatda so'zlash ortda! U Islom da'vati uchun katta-kiyik mushriklarning hujumlaridan tortib bir xil qo'rg'on edi! Shunday bulsa-da, Abu Tolib otalarining dinida qoldi va saodat yulini topadi.

Abbos ibn Abdul Muttolib roziyallohu anhu Rasululloh solallohu alayhi va salamga dedi: «Amakingizga qanday yordam berasiz? Servis u sizni kimoya qilari va o'zingni ular edi! » «U duzaxning sayoz-yuza bir erida. Agar men bulmaganimda, do'zaxning eng qayrida bo'lishdi! » - dedilar Nabiy solallohu alayhi va sallam.

«Abu Said al-Xudriy roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salomning huzurlarida Abu Tolib oldindan qilingan Nabiy solallohu alayhi va salomni shunday dedilar:« Sho'yib kutib turing unga mening shefotimni unutib qo'ymoq kerakmi? qilinar! »

Xadija roziyallohu anoning vafoti:

Abu Tolib vafotidan ikki oy yo'q uch kun vaqt o'tganch - rivoyatlar turlicha keltirilgan, Umul mu'minin Xadijai Kubro roziyallohu anxo ham vafot qildi. Mo'minlarning onasi nubuvvatning birinchi kuni ramazon oyida oltmish besh yoshida Ollox imoratiga ijozat berildi. Ishanda Muhammad solallohu alayhi va sallamning yoshlari elektrda edi.

Xadija binti Shaxayil roziyallohu anhlari Rasululloh solallohu alayhi va salamga beriladigan Ollohning ulug' ne'matlaridan kelib chiqib, chorak asrida Rasululloh solallohu alayhi va salomga qarshi kunlarni mehmonga

Ислом Нури

olib kelayarman, chunki ular o'zlarini qo'llab-quvvatlamaydilar. zoni bilan fidokorliklar ko'rsatab yashadi.

Rasululloh solallohu alayhi va salom Xadija roziyallohu anxo haqiqatda shunday debaganlar: «Odamlarga men kufr keltirganimda, u men bilan birga olib bordi. Odamlar meni yolg'onchiga chikarganida u meni yashaydi. Odamlar meni (mollaridan) mahrum qilganda, Xadiya meni mol-davlatiga sherik qildi. Allox menga undan farzand berdi, o'zga ayoldan farzand bermadi. »

Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Jibril Nabiyy solallohu alayhi va salom huzurlariga kelib dedi: «Yo Rasululloh, ona, Xadiya kelmoqda. Qo'lida bir idish bor. Idishda noonrak yoki toom yoxud ichimlik bor. U oldinizga kelganida, unga Rabbidan salom aytishi va jannatdagi ichi g'ovak marvariddan qurilgan, unda na shovqin, na mashaqqat bulmagani bir uy boshlanishini bering. «Ketma-ket g'am qayg'ular

Sanoqli kunlar ichida ana shu kabi ikki ulkan musibatni boshidan kechirgan Rasululloh solallohu alayhi va salomning qalblarini g'am qayg'u bilan to'ldirdi. Shundan keyin ham kavmlardan ketma-ket musibatlar kelib turdi. Abu Tolib vafotidan kelin Quraysh juda katta ko'tarilishidan oshib Rasululloh solallohu alayhi va salomga ochiqchasiga ozor-aziyatlar bera boshladilar. Nabiyy solallohu alayhi va sallamning g'amlari ko'proq bo'ladi. Qurayshdan bir ishchiligidan chiqib ketgan umidlarini uzgan Payg'ambarimizga da'vataga quloq solishni talab qiladi va u odamga boshpana berib kutib oladi-kuvatlatishlarini umid qiladi, Toifga borilar. Biroq na ximoyachi va na ko'makchi topmasdan, kavmlardan ko'rgazma aziyatlarini ko'rish, ozorlar chekib qo'yilganlar.

Makka ahli Rasululloh solallohu alayhi va salamga tajovuz qilinganida,

Ислом Нури

saqlanib qolinsa, hamjihatlikni kuchaytirishda, zamonaviy Nabiy sollallohu alayhida va salomning mehmonlarini qabul qilishda qatnashganlar. Xabash yurtiga yul olgan Abu Bakr Barkul-Gimodga etganida Ibn Dug'unna uni o'z himoyasiga olib, orqasiga qaytardi.

Ibn Ishaq yozdi: «Abu Tolib vafotidan kelin Quraysh uning tirikligida xayolga qo'shilib olib boriladigan ozorlarni Rasululloh solallohu alayhi va salamga etkaza qilish. Xatto Qurayshning tentaklardan biri bilan Rasululloh solallohu alayhi va salomning yullariga chiqib, bo'shashganlaridan tuproq sochdi. Nabiy solallohu alayhi va salom bo'shlaridagi tuprok bilan uylarga kirib kelilar. Qizlarning bir-birining yig'lab-yig'lab otasinining boshini tuprog'dan tozalash buvishiga tushdi. «Ey qizalogim, kuy, yig'lama, – dedilar Nabiy sollallohu alayhi va sallam – Ollah vatanni ximoya qildi. Abu Tolib vafot etgunga qodir Quraysh menga biron kongilsizlik etkaza olmagandi. »

Bu yil mana shu kabi olamlar ketma-ket kelgani boy, «Mahzunlik yili» deb ataldi va u tarixda ona shu nom bilan qo'llandi.

Savda roziyallohu anhoga uylanishlari

Shu yili yani, nubuvvatning o'zinchisi sanasi shavvol oyida Rasululloh solallohu alayhi va salam Savda binti Zjama roziyallohu anhoga uylandilar. Savda roziyallohu anxo anchadan beri Islomni qabul qilishdan oldin bulib, Xabashistonga kelingan ikkinchi hijratda katnashgan. Uning eri Sakron ibn Amr Islomni qabul qiling, ayoli bilan birga hijrat qilingan va Xabashistonda yo'q Makkaaga qaytib kelgan, vafot qilingan. Savda roziyallohu anhoning iddasi tugagach, Rasululloh solallohu alayhi va salom unga sovchi kuyib uylandilar. Savda roziyallohu anho Rasululloh solallohu alayhi va salomning Xadiza roziyallohu anhalar vafotidan kelin birinchi bo'lib o'tgan

Ислом Нури

rog'onalarda o'z navbatida kunini Oisha roziyallohu anhaga bergan oyollardir.

Sabr va mataton omillari

Ana shu kunlar tarixini yaxshi o'rganligidan kelib chiqqan tabiyatli odam xayratda qo'lladi, o'qigan insonlar qalbida kuyidajiga savol tug'dirdi: Musulmonlarning bunchalari qat'iy matonat, sabr-toqat bilan bog'liq voqealarga olib borgan omil va sabablar nima sabab?! Eshitganda badanlar jimirlab ketadigan, qalblar titroqqa tushadigan bunday og'ir kiyinlarga, ta'zib va tozaliklarga qanday sabr kilishdi ekan?! Kalbni xayratga solayotgan ana shu savollar qarshisida biroz tuxtib, sabr va matonat omillari haqiqatda qismlarga javob beradi:

1 - Ollohga bulgan bundayon

Hech shubhasiz, bu masala eng avvalo bosh va asosiy sabablarga ko'ra Ollohga bundayon keltirilib, butun dunyo tan olinadi. Shubhasiz, qalblar chin bundayon nuri bilan munavvar bo'g'ilganida undagi salobati to'g'londan-da vazminroq va sobitroq bolib ketadi. Ana shunday mustaxkam bundayon va qat'iy ishonch egasi dunyo g'am-tashvishlari qanchalik ko'chayib, to'lib-toshib, ulkanlashib, og'irlashmasin, - bundayoni tufayli - ularni mustaxkam tug'on va metin qal'alarini buzmoqchi bug'ib kelayotgan qo'zg'atuvchida. U topayotgan bundayon halovati, musulmonlikning tarovati va mustaxkam ishchining qarshisida dunyoning har qanday g'am-tashvishlari ana shunday be'ietbor narsa atrofida aylandi: « (Sel betida kelgan) **Kupik-chiqindilar o'z-o'zidan paydo bo'lgan bo'g'ib ketur. Odamlarga faydali katta bo'lgan narsa es er yuzida qo'lur.** » (Rad-17).

Ana shu yagona sababdan bundayon egasining sabr va sabotini yonida kuchaytiradigan asosiy sabablar bulinib chiqadi.

2 - Kunggillarni asir etigan koinnamolik

Nafaqat Islom ummatining, bundan tashqari butun boshlanishining olimi qo'zg'alishi bilan bog'liq muallim Muhammad sollallohu alayhi va salom qalblarni rom qiladigon, jonlarning undagi yulida fidokor budladigan mislsiz sifatlar, oly hislatlar va guzal ahloqchilar bilan suhbatda edilar. Kishilarni maftun etuvchi bunday kamolot ul zotdan boshka juda kimga berilmagan. Sharaf, ulug'lik, yahshilik, fazilat, effat, omonatdorlik va rostguylik kabi sifatlari, umuman borcha yaxshi xislatlar u kishida o'zlarining eng yaxshi yashashida muassassam edi. Bu borada do'stlari va muxlislari u yoqda tursin, qaror dushmanlari ham shoshma qilmasdi. Ular hammasi Rasululloh solallohu alayhi va salomning o'zizlardan chikkan har bir suzning anik rost ekaniligiga ich-ichlaridan ish ochishdi.

Qurayshning uch kishisi jamoani qo'lga kiritdi. Ular bir-biridan yashirib Qur'on tilovatiga quloq solgan edi. Gap orasida bu sirlari ma'lum bo'lgan bulib qolgach, o'zaro ikkinchisidan – Abu Jahldan so'radi:

- Muxammaddan eshitgan narsang haqiqatda qanday fikrdasan?

- Men nimani esitibman?! Biz Banu Abdumanof bilan sharaf bahslashdik. Ular taom edi, biz ham edikdi. Ular kiyallanganlarga yordam berishdi, biz ham yordam berdim. Ular saxovat ko'rsatdi, biz ham saxovat ko'rsatdik. Kachonki, bu jarayonda tenglashib, Xuddi bir aravani tortayotgan ikki ot kabi bab-teng bo'lib bulib qo'lganizda ul: «Bizdan payg'ambar chiqdi, unga samodan vahiy kelmoqda», deyishdi. Endi bunga qanday qilib elisha olamiz?! Alloxga qasamki, xech kachon unga bundayonir bermaymiz va uni

Ислом Нури

tiriklaymiz, – dedi Abu Jahl.

Abu Jahl Rasululloh solallohu alayhi va salamga aytdi: «Ey Muhammad, biz sizni yolg'onchiga qarogatganimiz kerak, lekin sen kelib kelgan narsoni yolg'on deymiz.» Shishanda Olloh taolo kuyidagi oyatni nozil qildi: **«Zotan, ular Sizni yolg'onchi qilmaydilar, shuningdek, bu zolimlar Ollohning oyatlarini inkor qiladilar.»** (An'om-33).

Bir kuni mushriklar Rasululloh solallohu alayhi va salomni uch martasi masxaralashdi. Uchinchi martasida Rasululloh solallohu alayhi va salom: «Ey Quraysh jamosi, men sizlarga uylanib-o'lib oldim!», Dedilar. Bu so'z ularga juda qattiq ta'sir ko'rsatdi. Eng ashaddiy dushmanlar ham taxmin qilingan kun yaxshi gapirib, Nabiy solallohu alayhi va salomning ko'nglilarini o'qishga tushdi.

Nabiy solallohu alayhi va sallam sazda qilinganlarda mushriklar U zotning ustilariga so'yilgan tuyaning badadonini tashladi. Payg'ambarimiz ularni duoibad qililar. Shunda mushriklarning qahqahalari ochib, g'amgin bulib sarosimaga tushib qolishi va o'zlarining haqiqiy halol bo'lishiga barchalari ishlanibdi.

Rasululloh solallohu alayhi va salom Utba ibn Abi Lahabni duoibad qilinganlarda, bu mushrik Utba Shom erida sherni kurishi bilan: «Ollohga qasamki, Muhammad meni Makkada turib o'ldirdi», deb edi.

Ubay ibn Xalaf Payg'ambarimizga o'ldiraman, deb tahdid qilardi. Rasululloh solallohu alayhi va salam: «Aksincha, inshoolloh, men sizni o'ldiraman» dedilar. Uxud kuni Nabiy solallohu alayhi va salom Ubayni bo'ynidan jarohatladilar. Uning bo'yini tirnalgandek jarohatlangan edi, xoloz. Shshanda Ubay shu kabi dedi: Muhammad Makkada menga «Men

Ислом Нури

seni o'ldiraman» degan edi. Ollohga qasamki, agar u tuflaganda ham meni o'ldirgan bo'lsa. (Birgalashtirilgan xalok bo'lishi tafsilotini inshaalloh, o'z o'rnida batafsil bayonini kelinadi.)

Sa'd ibn Muoz Makkada Umayya ibn Xalafga shunday dedi: «Rasululloh solallohu alayhi va salamning musulmonlari Umayyani o'ldiradi, ularni o'rganadilar.» Shunda Umayaya qatiq kurkib ketdi va Makkadan chiqmaslikka o'tdi. Badr kuni Abu Jahl uni qatiq kistovga oldi va ey Umayya, sen Vodiy hayotining sayyidizan, biz bilan bir yoki ikki kun birga yur, aks holda vodiylklarga biz bilan birga chiqmaydilar, dedi. Uning kistovi bilan yurishga otlanar ekan, ko'chaga qulay bulsin, deb Makkadagi eng yugurik to'yani o'tirdi.

- Ey Abu Safvon, - dedi unga xotini - Siz yoshlik birodaratingizning nimalar deganini unutdingizmi?

- Yo'q, - dedi Umayaya - Ollohga qasamki, men ular bilan bormaoqchimasman. Ozgina yuraman, xoloz.

Nabiy solallohu alayhi va salom dushmanlarining ahvoli shunaqa edi. Endi ashoblari - sodiq yorliqlari xususida kelsak, Muhammad solallohu alayhi va salom ular uchun o'z jonlaridan, shuningdek azizlaridan, qalblaridan-da yaxshi, ko'zlaridan-da ardoqli edi. Ular suv qiyalikdan o'qqanday Nabiy solallohu alayhi va salamga talpinishardi. Mo'minlar bamisoli temir ohanraboga tiltilgandek Rasululloh solallohu alayhi va salom tomon tiltilib-intilib turishadi.

Ashobi kiromlari Nabiy solallohu alayhi va salomni shu qadar qat'iyatli yaxshi ko'rardilar-u, ular uchun Rasululloh solallohu alayhi va salamga bir tikon kirishi yoki biron joyni olib tashlagan joylarini o'zlarini olib borishni

boshlashlari kerak edi.

«Bir kuni Makkada mushriklar Abu Bakr ibn Abi Qo’hofa roziyallohu anhuni urtaga olib, qatiq kaltaklashdi. Utba ibn rabiya Abu Bakr roziyallohu anhuni chipta kovushlari bilan urar va ulni Siddiq roziyallohu bilan munozarali ishlarni olib boring, undagi ko’rgazmaga saqlaning, vaziyatni Abu Bakr roziyallohu anhuning yuini tanib chiqing. Banu Taym Siddiq roziyallohu anhuni bir matoga solib uyiga ko’tib kelishdi. Ular Abu Bakrning ulganiga shubha kilishmasdi. Faqat kechgga olib Siddiq roziyallohu anhu tilga kirdi va uning birinchi gapi «Rasululloh sollallohu alayhi va salamga nimani qildirdingiz?», Degan savolga javob berdi. Kavmi Abu Bakrga qat’iq ta’na-dashnomlar berib, song onasi Ummul Xayrga «Unga qarab turing, biron narsa edirib-ichiring», deb yozing. Abu Bakr roziyallohu anu onasininig etishtirishda xoli qo’llagach, yana «Rasululloh sollallohu alayhi va salamga nima bo’ldi?» deb so’raydi.

- Ollohga qasamki, shartingdan sira xabarim yo’q, - dedi onasi.

- Siz Ummu Jamil binti Xattobning oldiga murojaat, Rasululloh sollallohu alayhi va salom haqiqatda so’rang.

Abu Bakrning onasi o’g’lining talabiga qarab Ummu Jamil binti Xattobning oldiga keldi.

- Abu Bakr sizdan Muhammad ibn Abdulloh haqida so’rayapti?

- Men Abu Bakrni ham, Muhammad ibn Abdullohni ham tanimayman. Istantangiz, siz bilan birga o’g’lizizni yoniga olib borishim mumkin.

- Xo’p, - dedi Ummul Xayr.

Ислом Нури

Ular Abu Bakr roziyallohu anhuning oldiga kelishganida, Sidiq paydo bo'ldi, lekin tug'ruqdan chiqib ketishdi. Ummu Jamil Abu Bakrning yangiga kelib qichqirib yubordi:

- Ollohga qasamki, sizni bu ahvolga solgan kavm fosiq va kofir kimsalardir. Alloxning uzi siz uchun uladan qaydom olsin!
- Rasululloh solallohu alayhi va salamga nima bo'ldi? - suradi Abu Bakr.
- Axir, onangiz eshitish turibdi-ku ?!
- Onamdan havotir olmang.
- Rasululloh solallohu alayhi va salom urush-salomatlari.
- Kaerdalar?
- Ibn Arkamning hovlisidalar.
- Alloxni urtaga kuyib aytamanki, Rasululloh solallohu alayhi va salamning oldirariga bormagunimcha emayman ham, ichmayman ham.

Ummu Jamil bilan Ummul Xayr Abu Bakrni bir oz sabr kilishga chaqirdi. Xma yak tinchib odamlarni uylariga kirib ketgach, Abu Bakrni ikki kltigidan suyab Rasululloh solallohu alayhi va salomning oldirariga olib bordi. »Shaxobalarning Rasululloh solallohu alayhi va salamga qilingan chin muhabbatlari va fidoiyliklarning nodir namunalari bilan inshoolloh, o'zlarining o'rnida batafsil tanamiz. Xali olindu Uxud voqeasi, Xubayb qismi va boshqalari turibdi.

Ислом Нури

3 - Mas'uliyatni His kilish

Bashariyat zimmasiga naqadar ulkan boshlash mas'uliyatni yuklanganini, bu mas'uliyatdan juda kachon yu'zirish ikki o'zni chetga tortishish mumkin bo'lgan emasligini saqlash joylarida juda chuqur Xil qililar. Mazkur mas'uliyatni zimmaga topshirishdan ko'chmoq ular boshidan kechirayotgandagi tozalash va ta'qibga qarab boshlanadigan har qanday joyda yomronoq o'qibatlariga olib borishi kerak, agar mas'uliyatdan qo'chiganidan oldin bo'lsa, bugun mas'uliyatni zimmaga olib boradigan odamlarni o'zlarini uyg'otadigan uyni ushlab turishni istagan odamning hayoti bilan bog'lab turishi kerak. kim saqobalarchalik yaxshi hisobga olingan.

4 - Oxiratga ishish

Mazkur bundayon mas'uliyat to'ygusini yaqinda kuchaydi. Shaxobalar butun olamlari Rabbinining huzurida turib, katta-yu kichik barcha ishlariga javob berishlarini, o'qib chiqadigan ne'mat yo'q jahannam otashida mangu azob bulib qolishini anik bilardilar va ishonardilar. Ularni hayotini xavf-u rajo yangi qurquv va umidda kechirildi: Rabbilarning azobidan kurkib va ayni paytda paytingizda xujmatidan umidvor bo'lib yashardilar. Ular « (Qiyomat kuni uchun kitob-kitob uchun) **Rabbilarga qaytsuvchi ekanliklaridan dillari qurib turadigan vaziyatda** (kambag'al-begoralarga) **sadaqalar beradigan kishilar**»edilar. (Mo'minun: 60). Shaxobalar dunyo uzining barcha lazzatlari-yu azoblari bilan oxirat qarshisida pashsha qanotichalik ham qadrga ega emligligini yaxshi bilardilar. Shuning uchun ham dunyo mashaqqatlari, kiyinchiliklari va o'rik-alamlari ularga anchayil edi. Ashobi kiromlari o'tkinchi dunyoning o'tinchi musibatlariga bir o'tkinchidek munozabatda bo'lib, ularga ko't e'lon bermaydilar.

Ислом Нури

5 - Qur'on

Ana shu kabi og'ir, dashtatli va zulmatli davrada taklif qilingan haqiqiy ma'nosi bo'lgan Islom asoslarining haqiqiyliги guzal uslublari bilan hujjat-dalillarni keltirib chiqaradigan oyatlar noozil bo'lgan. Ushbu oyatlar va suralar dunyosidagi ingl.

«Yoki (ey mo'minlar), sizlardan ilgarida o'tgan zotlar misoli - ibratli sizlarga kelmay turib jonnatga kirishni o'ylibsizmi? Ularga balo va musibatlar (ustma-ust) kelib, shunaqa larsaga tushgan edilarki, Payg'ambar va buonli kishilar: «Axir qochon Oллоhning yordamini keladimi?» deyishgan edi. (Shunda ularga bunday javob by'lgan edi □ «Og'oh bo'lingizkim, Oллоhning yordami yaxshidir.» (Baqara - 214).

«Alif, Lam, Mim. Odamlar: «Iymon keltirdik», deyishlarini bilangina, imtihon kelinmagan vaziyatlarda, kuyib kuylashlarini uyladilarmi?! Xolbuki, Biz ulkan birinchi (bundayon keltirgan barcha) kishilarni imtihon qilgan etik-ku !! Bas, (shu imtihon vositasida) albatta Oллоh («Iymon keltirdik», deb) rost so'zlagan odamlarni ham, yolg'onchi kimsalarni ham aniq bilur. » (Ankabut-1-3).

Mazkur oyatlar sarkash kofirlarga juda qanday hiyla-yul yoqtirmaydilar, qanday qilib bulib kuchsiz raddiyalar bilan keldi. Allox taoloning Ўz do'stlari va dushmanlari bilan qanday munosabatda bo'lishiga dalolat kiluvchi tarixiy voqealar, shuningdek, o'tgan ibratli kunlarni sinovdan o'tkazish, agar mushriklar ana shu zalolat va sarkashliklarda ko'tib turaversa, ularni nogog'onlik bilan kutib olish kabi. Qur'oni Karim mushriklarningning ochilish zalidan qaytishlari uchun ularga yana bir bor lutfan murojaat qili va juda etuk fotosuratda haqiqatan ham o'zaro munosabatda bo'lish, mukammal tarzda tushuntirib berish.

Ислом Нури

Olloh kalomi mo'minlarni o'zga bir olamga olib kiradi. Borliqning ajib manzaralarini, rububiyatning guzal jamoolini, uluxiyatning kamolini, ximmat va xayringni ochiq-oydin ko'ringib turgan izlarini va Ollohning ijroligidagi jilolarini ko'rgan yilgi uylar, shu bilan birga olib boriladigan binolarni talpinadilar-ki, sizni juda yaxshi ko'raman!

Ana shu oyatlar ichidagi mo'minlarga xitoblar bor: Rabbilari ularga oz tabiati va rizoligining, abadiy ne'matlar makoni byulmish jannatlarning xushxabarini beradi. Hukmga torttiladigan, xasratda koladigan, sungra yuz tuban vaziyatda duzaxga sudralib, «Jahonam azobini totinglar!», Deyilgan zolim, kofir tog'utlardan tashkil topgan dushmanlarning rasmlarini yaratgan.

6 - Muvaffaqiyat va nusxat boshoratlari

Shaxobalar tozaligi va ta'tibga sabab bo'lgan birinchi kunlaridan tashqari, shuningdek, undan-da olindi rok Islomga kirishni ma'naviy fatiat musibatlar chekib, o'lim topmoq emigligini yaxshi bilishadi. Shubhasiz, Islom da'vati uzining ilk kunlaridan tortib johiliyat va unning battol nizomini yo'qotib, keyin o'z nufuzini o'tkazish va siyosiy olamga qarshi kurashish uchun maqsad qilingan edi. Toki butun insoniyatni – boshi jamoatni Olloh rizoligi boshi bilan va ularni insonlarga ibodat qilgandan Olloh ibodatiga olib chiqibdi.

Qur'on berishni aniqladi, aytadigan ishlarni orkali ana shunday boshlatarni olib kelardi. Er yuzini musulmonlarga tor qilib, mo'min bandalarini bug'ib, jonlarini sug'urib olay deb turgan shunaqa halokatli kunlarda iloxiy oyatlar birinchi payg'ambarlar bilan ularni yulg'ongacha olib tashlangan kofir kavmlari o'rtasida nimalar bo'lib yotganini xikoya qilib qo'ydi. Mazkur oyatlarda tavsiflangan kilingan holatlar Makka musulmonlari bilan

Ислом Нури

kofirlari o'rtasidagi vaziyatga juda-juda o'xshardi. So'nggi davolash karimalar ana shu holatlarning yakuni – kofir va zolim kimsalarningning halok kilinib, Ollohning eri Uning mo'min bandalariga berilishini e'lon qildi. Mazkur qismlarda kelajakda Makka mushriklarini sharfli maglubiyat, mo'minlarni esa najot – Islom taklifining g'alabasi kutayotgandagi ishlarga bor edi.

Xuddi shu kunlarda mo'minlarning g'olib bo'lish haqidagi haqiqatni boshoratni Ilohiy oyatlar ochiq-ravshan aytdi:

«Aniqki, Bizning payg'ambarimiz tomonidan olib borilgan bandalarimiz haqida:« Shak-shubhasiz, ular qulab-quvvatlanlanuvchilar va shak-shubhasiz, Bizning qushinimiz (ya'ni, payg'ambarlar va ularga bunday narsalarni keltirib chiqarganlar) glib buvilib ketganlar, deb aytganlar. Bas, (ey Muxammad solallohu alayhi va sallam,) Siz ulardan (ya'ni, Makka kofirlaridan ma'lum) bir vaqtgacha yuz o'giring! Va ularni (yaqinda mag'lub qilinganlarda) ko'ring! Bas, yaqinda ular (kufrlarining o'qibatini) ko'rajaklar! Hali ular Bizning azobimizni shoshtirmoqdamilar?! Bas, kachon (Bizning azobimiz) ularning havlilariga (ya'ni, ustlariga) tushganida juda ogoxlantirgan kimsalaring kunlari juda yomon bulur. » (Vas-Soffat: 171-177).

«Yaxinda o'qa jamoat engilib, o'rtalariga qarab ko'chib o'tiladi.» (Kamar: 45).

« (Ey Muxammad sollallohu alayhi va sallam, Makka mushriklari) va boshqa o'zlarining engilib bituvchi hizblaridan-firqalaridan bir tuda, xolos, (bosh, Siz ulay deygan narsangizni so'zlarga parvo ham qilmang!) ». (Kod: 11).

Ислом Нури

Xabashistonga hijrat qilganlar xususida kuyidagi oyatlar nozil bo'lib qoldi:

«Zulmu kiyoqlarga bo'lgan ovoz bilan qilinganlardan, Alloh Yo'lda hijrat qilingan joylarni albatta bu dunyoda ham guzal (go'shalarga) yo'q qilishtiramiz. Endi Oxirat ajri-mukofoti va undan kattaroq ekani (odamlar) bilsalar edi! » (Nahl-41).

Rasululloh solallohu alayhi va salamdan Yusuf haqida so'rashdi. Allox taolo Yusuf alayhis-salom qismlarini ifoda etib, ishlaganidan shunday dedi:

«Darhaqiqat, Yusuf va uning og'a-inilari (haqiqati qismi) da so'rovchilar uchun oyat-ibratlar bor.» (Yusuf: 7).

Sorovchilar, yani, Makka ahli ham Xuddi Yusufning og'a-inilari kabi o'qibatda xasrat chekib, bo'ysunishga mazbur bo'ladilar.

«Kufr yulini tutgan kimsalar o'zlariga keltirilgan payg'ambarlarga:« Albatta biz sizlarni erimizdan haydab chiqarmiz yoki sizni o'zingizning biznesingiz dinimizga qaytarasizlar », dedilar. Shunda Parvardigorlari ularga (yani, payg'ambarlarga) «Albatta Biz bu zolimlarni halok kilamiz va ulkan odamlarni shu uchun sizlar uchun kilamiz. Bu (va'da Qiymat kunida) Mening huzurimda (so'roq-savol berib) turishdan quruvchi va Mening (kofirlarning duzaxiga olingan kilish xususidagi) va'dadan xavf kiluvchi kasallar uchundir », deb vahoy qilingan.» (Ibrohim: 13,14).

Furslar bilan bog'liq bo'lgan masalalar bo'yicha urushganida kofirlarning mushrik bo'lib o'tgani uchun forslarning g'alaba qo'zg'atilishi, musulmonlar esa vahiyga, ilohiy kitoblarga va oxirgi kuniga shunday olib kelinayotgan rumliklarning g'alaba qo'zg'atuvchini istashdi. Dastlab

Ислом Нури

forslar g'alaba qo'zg'atdi. Olloh taolo bir necha yildan keyin rumliklarning g'alabasini qo'zg'atish bo'yicha haqiqatda xabar berdi. Bu boshorat faqat rumliklarining g'alabasi haqiqatidagi emos, bundan tashqari yana bir boshorat – Olloh taoloning mo'minlariga nusxa ko'chirish uchun alohida ahamiyatga ega edi: «**Shunda kun mo'minlar Olloh g'olib kilingan sababli shodlanurlar.**» (Rum: 4, 5).

Rasululloh solallohu alayhi va salom ham Olloh marhamati bilan ana ana shunday boshoratlarga beriladilar. Xaj mavsumida, Ukoz, Majna, Zulmaxoz kabilar bozorlarida odamlarga ajratilgan etkazar ekanlar, ularga nafaqat jannat boshoratini berardilar, bundan tashqari kuyidagi maqsadda ham baralla aytilardilar: «Ey odamlar,» Ollohdan o'zga iloh yig'», deb aytganlar, yod. Shu so'z bilan arablarga hukumatni buzuvchilar va ajam sizlarga bo'ysunadi. Agar bundayon keltirganizlar, jannatda podshohlar bo'liziz ... »

Biz Utba ibn Rabi'aning Rasululloh solallohu alayhi va salom bilan muzokara qililib, U zotga dunyo matolarini taklif etganda Nabiy solallohu alayhi va sallamning unga nima javob qaytarilganlarini va Otbanning Islomning galabasi haqiqatda umidi kelib yotgan edi.

Shuningdek, Nabiy solallohu alayhi va sallamning Abu Tolib huzuriga kelgan Kurayshning so'nggi delegatlariga nima deb javob berganlarini eslang. Rasululloh solallohu alayhi va salom Qurayshdan bir so'z talab qililar va shu birgina so'z bilan olib boriladigan arabu-ajam ustidan hukumatni boshqarish va'da berdilar.

«Xabbob ibn Arat roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salam Ka'boning sotsiyasida choponlarni yozib ustida yot ekanlar, u kishining yoshlariga bordim. Mushriklar tomonidan qat'iy

Ислом Нури

mashaqqatlarni ko'rgandik. «Ollohga duo qilmaysizmi?» dedim. Rasululloh solallohu alayhi va salom yoshlarini qizarib, o'tirib oldilar: «Sizlardan avval o'qitilganlardan bir kishining go'shti aralashgan terisini temir bilan olib boriladigan oyog'iga qodir tortishdi, bu narsani dinidan qaytarolmadilar. Alloh albatta ushbu ishni kamoliga etkazadi, ana shu kabi otliq odam San'odan Xazramavtchacha juda narsadan kurkmasdan boradi, chiroyli yolg'iz Ollohdanning qurqadi va kuylarini o'ynab bug'dangina havfsiraydi, xolos. » Yana bir rivoyatda: «Lekin sizlar shoshilayapsizlar» dedilar.

Mazkur boshoratlar maxfiy bo'lib, bundan tashqari hammaga ma'lum va mashxur edi. Ulardan mushriklar ham yaxshi xabardor bo'lishgan. Shuning uchun Asvad ibn Muttolib o'zining jamoatdoshlari bilan o'tkazilgan joyda saqlanib qolinsa, piching kilib «Huzuringizga er yuzining shohlari keldi, ul xali Kisro va Qaysar shohligini mag'lub qildilar» deyishardi-da, xushlarak.

Xayoti dunyogi ana shunday nurli va guzal kelajak boshoratlarini olib borishda, pirovarda jannatga erishish haqiqatidagi ulug' va yaxshi umid qarshisida saqlanib qolinadigan atrof-muhit qurshab olingan musibatlar, bo'shliqlarga ketma-ket o'tilayotgandagi hayotni olib tashlaymiz «deb aytdi.

Ayni pattada Rasululloh solallohu alayhi va salomatlik siyosatini olib boruvchi rahbarlar bu kabi ozuqasi bilan to'ydirib, nafslarini Hikmat va Qur'on ta'limi bilan poklab, ularaga nozik va chuqur tarbiyasini berardilar. Asxoblarini ruhning oliy manzillari, qalbning musaffoligi, xalkning pokizaligi, moddiy ijodidan ozod bo'lish, shahar xoxishlariga qarshi kurasha bo'lish va osmonlarga er Rabbiga qul bulib boshini bo'shatishdi. Ularniing qalblaridagi bundayon etini alalgalatib, zulmatlardan nurga olib chiqing, ozorlarga sabr kilishga, kechirimli bulyshga va nafsni jilovlab

olishga o'rgardardilar. Natijada saqobalar dinada biron bir joyda mustaxkam, shahvatlarda uzoq yuradigan, Olloh roziligi yulida jonini beradigan, jannatga mushtoq, ilmga muhabbat qodirgan, dinni tugal tushunganing, o'zlaringni kitobda o'qiganlaringni turing, havoni-hohishlarini bilasizlar